

METAKATEGORİAL PROBLEM

Hermann Wein, Göttingen

Metafiziğin geleneği, “aydınlanmış felsefe” nin inkişafına mani oldu (Nicolai Hartmann). Modern “felsefî kosmologie” aydınlanmış bir felsefedir. Halbuki kozmolojik *idee* çok eskidir; ve kozmolojik *idee* temelini, bir birlik ve nizam olarak kabul edilen kosmos hakkındaki mitolojik mefhumda bulur.

Avrupa metafiziği Aristo ile başlar. Aristo'nun metafiziği, umumî olan, inkıtaa uğramıyan bir nizam hakkındaki sual ile başlar. Aristo geleneğinde umumî olan, kosmologie'den önce gelir. Umumî olanı şunlar ihtiva eder: 1. “var olan” (on), “tasavvur edilebilen” ens (var olan), yahut “umumiyetle objeler” (obje teorisi); ve mümkün olan varlığın mantikî tenakuzsuzluğu (skolastik ontologie, ve rationalist ontologie'de olduğu gibi). 2. var olanın (on'un) en umumî predikatları olarak kabul edilen kategorie'ler, yahut ens possibile (mümkün olan varlık).

Fakat kategorie'ler, kâinata bir nizamın mevcut olmasını şart koşmazlar mı? Var olan, mevcudiyetini ve anlaşılmasını borçlu olduğu bir varlık-münasebetinin mevcut olmasını şart koşmaz mı?

İşte bu meseleye biz meta-kategorial problem adını veriyoruz. Bu problemde umumî bir münasebetin kavranılması bahis mevzudur. Bu umumî olan ve inkıtaa uğramıyan münasebet, varlığın, var olanın mantikî yapısından fazla olan bir şey ihtiva eder. Bu görüş, Christian Wolff'da, Kant'm transcendental felsefesinde ve Hegel'in

“mantık ilminde” olduğu gibi muhtelif şekillerde bir temel görüş olarak kabul ediliyor.

Bu filozoflarda bahis mevzuu olan münasebet şu şekildedir: 1. Wolff'da bir kâinat prensibi olarak kabul edilen kâfi sebep kaziyesi şeklinde ortaya çıkıyor; 2. Kant'da kâinatla tecrübe arasındaki münasebette ifadesini buluyor; 3. Hegel'de “başka bir şey için mevcut olan varlık” ta temelini buluyor.

Nasıl ki matematiğin temel problemleri varsa modern kategorial tahlilin (Analyse'in) de kozmolojik temel problemleri vardır (Nicolai Hartmann).